

**ПРОФЕСИОНАЛНА ГИМНАЗИЯ ПО МЕХАНОЕЛЕКТРОТЕХНИКА “
ХРИСТО СМИРНЕНСКИ”- КНЕЖА**

гр.Кнежа ,обл.Плевен, ул.”М.Боев” № 5,тел/факс 09132/72-30/,e-
mail:pgm_kn@mail.bg

**УТВЪРЖДАВАМ:
ДИРЕКТОР:**

НИКОЛАЙ БАЧИНСКИ

**ПРОГРАМА
ЗА ПРЕВЕНЦИЯ И ИНТЕРВЕНЦИЯ НА АГРЕСИЯТА И
НАСИЛИЕТО В ПГМЕТ “ХРИСТО СМИРНЕНСКИ”- КНЕЖА,
ЗА УЧЕБНАТА 2021/2022 ГОДИНА**

Програмата е приета на заседание на Педагогическия съвет с Протокол №17/10.09.2021 и е утвърдена със Заповед № РД-17-643/14.09.2021 г. на директора на училището.

Септември 2021г., Кнежа

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящата програма е разработена и съответства на изискванията и разпоредбите на Програма за превенция и интервенция на агресията и насилието в училище (Финансирана от МОН, разработена от екип учени от Департамент „Психология” на Института за изследване на населението и човека- БАН, през периода октомври 2017 – февруари 2018 година), с автор проф. д-р Йоланда Зографова и екип- проф. д-р Антоанета Христова, доц. д-р Диана Бакалова, гл. ас. д-р Екатерина Димитрова, гл. ас. д-р Виктория Недева-Атанасова. Програмата илюстрира последователен, конкретен и практически-ориентиран подход за превенция на агресията в училище. Тя легитимира онази част от диагностиката, превенцията и интервенцията, която касае агресията, насилието и тормоза, единствено в рамките на училищната среда и единствено от страна на учениците спрямо съученици и учители.

II. ЦЕЛ НА ПРОГРАМАТА

Основната цел на Програмата е да се осъществи превенция (профилактика), или където е необходимо интервенция (корекционно въздействие), чрез които да се минимизират съществуващите агресивни и деструктивни прояви на учениците в ПГМЕТ «Христо Смирненски», както и да се намалят проблемите, свързани с насилието и тормоза в училищна среда.

Подцели на Програмата

Подцелите са свързани с дейностите за превенция и интервенция на агресията, насилието и тормоза в училище. Те са следните:

- Подобряване на комуникативните умения, с оглед насърчаване на положителните взаимоотношения между учениците в рамките на даден ученически клас;
- Развиване на самопознанието, познанието за другия и изграждане на реалистична самооценка на учениците;
- Създаване на позитивна атмосфера, сътрудничество и сплотеност в класа;
- Подобряване на контакта с емоциите (вкл. положителни и отрицателни), адекватното им изразяване и снижаване на емоционалното напрежение сред учениците;
- Укрепване на нагласите, които са несъвместими с агресията, насилието и тормоза, вкл. развиване на емпатията като средство за разбиране на емоциите и гледната точка на другия;
- Овластяване на техники за редуциране на гнева и снижаване на мотивацията за проява на агресивно поведение.

III. АГРЕСИЯ, НАСИЛИЕ И СОЦИАЛНО-ПСИХОЛОГИЧНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА ЮНОШЕСКАТА ВЪЗРАСТ

1. Агресията в контекста на училищната среда

Агресията най-общо се определя като поведение, целящо причиняване на вреда на друг човек, като различieto на формите на агресия следва традиционните критерии, дефинирани още в работата на А. Бъс (Buss, 1961): физическа и вербална; директна и индиректна; активна и пасивна. Към физическата агресия се отнасят действията,

включващи физически контакт /или намерение за такъв контакт/ с цел причиняване на физическа вреда – например в училище това са: удряне, блъскане, ритане, хапане, дращане, затваряне в стаята или тоалетната. В по-широк смисъл към тази форма могат да се отнесат и чупенето/увреждането на лични вещи, както и заплахите за физическа саморазправа, макар да не съответстват изцяло на приетата дефиниция. Вербалните форми включват обиди, неприлични прякори, подигравки, дразнене, осмиване, викове, крясъци и др.

За разлика от физическата и вербалната агресия, индиректната е значително по-слабо проучена. Тя често е операционализирана като вид социална манипулация – агресорът манипулира другите, за да атакуват те жертвата вместо него. Една от най-разпространените и лесни за реализация форми на индиректна агресия е разпространението на слухове и клюки с цел дискредитация и изолация на индивид от групата.

2. Насилието и тормозът в контекста на училищната среда

Особено близък до агресията е феноменът насилие. Изследователите го характеризират като междуличностна форма на причиняване на физическа вреда. Въвщност разликата с определенията на агресията се състои основно в степента и сериозността на нанесените вреди и главно във физическата им форма. В този смисъл физическо насилие е много рядко срещано в училищна среда - за разлика от различни форми на агресията, в т.ч. физическа, вербална, индиректна и др. но в по-слаба степен на изразеността на физическата форма. Насилието се свързва предимно с по-тежки физически форми на агресия, но то е разглеждано и в разновидностите на психологично, сексуално насилие на различни нива на взаимоотношения - между връстници в училище, между учители и ученици, родители и децата им, и др. Насилието между връстници, нерядко назовавано и като тормоз, определят като насилие с цел да нанесе физическа или/ психологична вреда.

3. Социално-психологична характеристика на учениците от VIII-XII клас

В така наречената горна училищна възраст попадат учениците от VIII-XII клас. Водеща дейност е учебната и трудово-професионалната, като успоредно с това се формират нови личностни качества, свързани с насочеността на личността, професионалните интереси, самосъзнанието и идеалите. Основна задача на юношата е неговото социално самоопределение, т.е. социалната му идентификация. Психологически център в мислите и чувствата на юношата е изборът на професия. Самосъзнанието за собствените дарби и способности също е мотивационен елемент за професионална насоченост. На този етап повечето юноши възприемат своята външност, физическа сила и способности относително реалистично. Това дава основание за положителна самооценка, жизнерадост и увереност на по-голямата част от тях. Случаите на занижена самооценка и песимизъм се срещат по-рядко.

Стремжът към оригиналност и индивидуалност у юношата понякога се изразява чрез демонстративност в облеклото, външния вид и поведението, която може да влезе в противоречие с нормите и стандартите на обществото. Въпреки това потребността от самостоятелност и от общуване с възрастните е по-засилена, отколкото в

предшестващия възрастов период. Юношите започват да осъзнават компетентността им както в процеса на обучение, така и в процеса на своята социална реализация. И все пак, потребността от общуване с връстниците продължава да има голямо значение за юношата.

Въпреки по-голямата осъзнатост на юношите от горен етап на обучение и там се наблюдават немалко случаи на ученици, които имат агресивни прояви. Тук най-вероятните проблемни сфери са: обострени взаимоотношения с възрастните, отричане на авторитети, не приемане на препоръки и изисквания, промяна в характера на взаимоотношенията с връстниците /значимите други/, силен стремеж към себеутвърждаване и др.

За да бъде ефективна корекционната дейност при тези юноши, важно е да се идентифицират авторитетите, лидерите, които биха могли да им въздействат в правилна насока. Авторитети за тях могат да бъдат родители, учители, други връстници, училищният психолог или други експерти. Именно те могат да бъдат основните медиатори при превенцията на агресията и насилието в конкретната възрастова група.

IV. МЕТОДИ, ПРОЦЕДУРИ И УКАЗАНИЯ ПО ПРИЛАГАНЕ НА ПРОГРАМАТА

Прилагането на Програмата за превенция и интервенция на агресията и насилието в училище се състои от два основни етапа: организационен (диагностичен) и същински. Вторият същински етап може да бъде или превенция (профилактика), или интервенция (корекционно въздействие), в зависимост от резултатите от диагностичния етап.

През първия организационен етап от прилагането на Програмата е необходимо да се извърши предварителна диагностика на учениците от всички паралелки на начален, среден и горен курс на обучение. Този етап е абсолютно наложителен, за да се установят равнищата на агресия, насилие и тормоз в различните паралелки и класове, и това да даде отправна точка относно приложението на създадените методи за превенция и интервенция.

Важно е диагностиката да се осъществява в началото на всяка учебна година, особено ако в паралелката са приети нови ученици. Препоръчително е диагностиката да се извършва и при случаи на внезапно възникнали конфликти и инциденти, свързани с прояви на агресия и насилие.

Към прилагане на модулите за превенция се пристъпва, ако при предварителната диагностика психологът установи, че в даден клас не се наблюдават повече от 3-ма ученици с високи нива на агресивност и чести, или сериозни прояви на агресия, които са идентифицирани като агресивни от поне 30% от съответната паралелка.

Интервенция или корекционно въздействие се налага, ако в даден клас се установят средни или високи нива на агресивност, както и чести и/или сериозни прояви на агресия (напр., чести прояви на вербална или индиректна агресия и дори еднократни прояви на физическа агресия), проявявани от поне 3-ма ученици, които са идентифицирани като агресивни от минимум 30% от съответната паралелка. Учениците, диагностицирани като агресивни, могат да съставляват „агресивно ядро“, или да са единични случаи.

Превенцията и интервенцията, описани в Програмата, се осъществяват само на групово равнище (ниво клас). Ако в даден клас, след прилагането на диагностичните методи, се установят 1-2 ученици с по-чести и/или сериозни прояви на агресия, или повече от 3, които обаче са идентифицирани като агресори от по-малко от 30% от останалите, препоръчително е психологът/педагогическият съветник да работи с тях по индивидуална Програма за интервенция по негова преценка. Освен това, необходимо е да се приложат модулите за превенция от Програмата и на групово равнище в класа, към който те принадлежат.

Препоръчително е диагностиката, превенцията и интервенцията да се осъществяват в часовете на класа от психолога на училището. Периодът между прилагането на диагностичния и превантивния етап на Програмата не трябва да бъде повече от две седмици.

V. ОРГАНИЗАЦИОНЕН ЕТАП НА ПРОГРАМАТА – ДИАГНОСТИКА

Организационният етап включва предварително подбрани методи за диагностика на агресивното поведение, които е необходимо да се приложат от страна на психолога/педагогическия съветник. Поради обективни различия във възрастово и психосоциално отношение, предложените методи за диагностика са съобразени с възрастовите особености на учениците от всеки етап на обучение. Идеята е да се избегне изкривяване на получените резултати от прилагане на едни и същи методи във всички етапи на обучение.

1. Методи за диагностика на учениците от VIII-XII клас

При учениците на възраст 13-18 години (VIII-XII клас), се увеличава възможността за самоописване на собственото поведение и това на околните. Това дава възможност за целите на диагностиката да се използват въпросници за самооценяване на самите ученици. С тяхна помощ се установяват взаимоотношенията в класа, груповата сплотеност, както и личностните и групови нива (високи, средни, ниски) на агресия, насилие и тормоз. Предвидено е въпросниците да се попълват в рамките на един учебен час.

1.1. Метод на незавършените изречения

Методът на незавършените изречения (модификация по метода на Дж. Сакс), е подходящ предимно за учениците от V до VIII клас, но може да се използва ефективно и до XII клас.

Цел: Методът позволява изследване на взаимоотношенията в класа и груповата идентичност, както и анализ на емоционалните отношения на учениците към основните компоненти на образователната среда.

Методът на незавършените изречения, апробиран за Програмата, е представен в Приложение 4.

Забележка: Важно е психологът да не дава примери за завършване на изреченията, за да не прави внушения на учениците. Методът може да се използва както в индивидуална, така и в групово форма. Незавършените изречения могат да бъдат модифицирани за конкретните диагностични цели.

Продължителност: 10 минути.

1.2. Въпросник за измерване на груповата сплотеност

Груповата сплотеност изразява интензитета на междуличностните отношения, вътрегруповите дистанции и оказва влияние върху ефективността на дейностите на една група. Прилага се модифициран вариант на Въпросник за измерване на груповата сплотеност по С. Сешър.

Цел: Измерване на груповата сплотеност и взаимоотношенията в ученическия клас (анонимно).

Въпросникът за измерване на груповата сплотеност, апробиран за Програмата е представен в Приложение 4.

Продължителност: 5 минути.

1.3. Въпросник за агресия на Бъс-Пери

Въпросникът представлява 29-айтемна скала за самооценка на агресията (The Aggression Questionnaire, Buss&Perry, 1992). Агресията като личностна характеристика се разглежда в трикомпонентен модел, който включва:

- Инструментален (моторен) компонент – физически действия или вербални изяви, причиняващи физическо или психическо страдание.
- Афективен компонент – гняв, склонност на човека да изпада в състояния на гняв (реакция, предполагаща физиологична възбуда и подготовка за агресивни действия).
- Когнитивен компонент – враждебност, характеризираща се с негативизъм, озлобеност и чувство за преживяна несправедливост.

Цел: Идентифициране на различни форми на агресия (физическа и вербална) и личностни характеристики, свързани с агресията (гняв и враждебност) сред учениците.

Въпросникът за агресия на Бъс-Пери, апробиран за Програмата, е представен в Приложение 4.

Забележка: Препоръчително е въпросникът да се прилага само при ученици VIII-XII клас.

Продължителност: 10-15 минути.

1.4. Социометрия на агресията в класа

Социометричният метод изучава поведението на индивида в групата, ролята на отделните членове в нея и техния статус. Методът е създаден от Дж. Морено и се гради върху изследване на нагласите и предпочитанията на отделния индивид към едно или повече лица от групата.

Продължителност: 5-10 минути.

1.5. Въпросник за изследване на тормоза сред връстниците

За оценка на тормоза от връстниците в училище се използва 6-айтемна модифицирана версия на въпросника на Д. Олуеус (the Bully/Victim Questionnaire – 1989), ревизиран през 1991 г. (Olweus 1993, 1999) и адаптиран на български език от П. Калчев (Калчев, 2003).

Цел: да се изследва тормозът в училище, разглеждан като враждебна, злонамерена агресия, осъществявана систематично за продължителен период от време от един връстник или група върху друг.

Въпросникът за изследване на тормоза сред връстниците, апробиран за Програмата, е представен в Приложение 4.

Продължителност: 5 минути.

VI. СЪЩИНСКИ ЕТАП НА ПРОГРАМАТА – ПРЕВЕНЦИЯ И ИНТЕРВЕНЦИЯ

През този етап се провежда същинската дейност по превенция и интервенция. Специфичното е, че тя е отделна за всяка възрастова група.

Като цяло упражненията са под формата на игри/упражнения, които повишават позитивното настроение и сплотеността на групата, насочват към емоционално разтоварване, снижават нивата на личностна тревожност, развиват позитивната самооценка. Не на последно място целта им е учениците да придобият умения адекватно да управляват гнева и агресивните си импулси.

Упражненията/игрите, включени в Програмата, са разделени в два вида модули (социално-психологичен тренинг) – за превенция и за интервенция.

Двата вида модули включват един и същ набор от модулни елементи:

- въвеждащо упражнения (за релаксация);
- подобряване на комуникативните умения на учениците;
- развиване на уменията за самопознание, интерперсонална перцепция и създаване на реалистичен Аз-образ;
- създаване на позитивна атмосфера, сътрудничество и сплотеност в групата;
- емоционална саморефлексия и изразяване на емоциите;
- редуциране на гнева и мотивацията за проява на агресивно поведение.

Разликите между упражненията/игрите в модулите за превенция и интервенция се определят от времеемкостта и енергоемкостта за изпълнението им, както и от дълбочината и дългосрочността на въздействието им. За игрите/упражненията в модула за интервенция е предвидено близо два пъти по-дълго време, както и инвестиция на по-голям вътрешен ресурс, в сравнение с игрите/упражненията в модула за превенция. Те са с по-дълбинен характер, тъй като навлизат в най-дълбоките структури на личността, адресират и спомагат за преформулиране на базови негативни емоции и убеждения, и съответно предпоставят трайни поведенчески промени в положителна посока.

За постигане на максимално добър резултат от изпълнението на Програмата, е необходимо психологът да се придържа към реда и съдържанието на различните модули.

6.1. Модул (социално-психологичен тренинг) за превенция на агресията и насилието в училище в гимназиален етап на обучение – VIII-XII клас

- Въвеждащо упражнение (за релаксация)- Молекули/Кой ще отпадне

Цел: Тази техника има за цел да създаде динамична атмосфера в групата, да подготви, освободи и концентрира учениците за по-нататъшна групова дейност. Друга нейна цел е да насочи вниманието върху възприемането на физическия контакт, способността за себеутвърждаване, възприемането на рефлексията на собствените чувства при динамични игри.

Продължителност: 10-15 минути.

- Подобряване на комуникативните умения на учениците- Еднопосочна комуникация/Двупосочна комуникация.

Цел: Да развие комуникативни умения, вкл. ефективно слушане и разбиране в ситуация на изпълнение на задача за насърчаване на сътрудничеството.

Продължителност: около 25 минути заедно с дискусията.

- Умения за самопознание, интерперсонална перцепция и създаване на реалистичен Аз-образ- Моят етикет/Етикет от съседа

Цел: Свободно определяне на своя значима характеристика, за която ученикът преценява, че другите трябва да бъдат осведомени; насърчаване на доверието сред учениците в класа.

Продължителност: около 25-30 минути.

- Създаване на позитивна атмосфера, сътрудничество и сплотеност в групата- Доверие на сляпо/Живо столче

Цел: Да се осъзнае взаимозависимостта между учениците в класа, да се създадат доверителни отношения и дух на сътрудничество.

Продължителност: около 10-15 минути.

- Емоционална саморефлексия и изразяване на емоциите- Училищна тайна/Любовна тайна

Цел: Да предостави на учениците възможност да изразят и споделят анонимно проблеми, свързани с техни значими емоционални преживявания, както и да идентифицират границите на допустимо поведение, от страна на другите; да получат обратна връзка за своите преживявания и граници.

Продължителност: около 40-45 минути.

- Редуциране на гнева и снижаване на мотивацията за проява на агресивно поведение- Изложба на гнева/Психодрама на гнева

Цел: Позитивно отреагиране на негативните емоции и агресивността

Продължителност: 20 минути.

6.2. Модул (социално-психологичен тренинг) за интервенция на агресията и насилието в училище в гимназиален етап на обучение –VIII-XII клас

- Въвеждащо упражнение (за релаксация)- Прогресивна мускулна релаксация/Визуализация с предпазен балон

Цел: Активно двигателно и психично освобождаване за намаляване на вътрешното напрежение на учениците.

Продължителност: 10-15 минути.

- Подобряване на комуникативните умения на учениците- Телевизионно предаване/Филм

Цел: Техниката си поставя за цел развитието на комуникативните умения на участниците, груповата кооперация и интеракция.

Продължителност: около 40 минути.

- Умения за самопознание, интерперсонална перцепция и създаване на реалистичен Аз-образ- Кой съм, какъв съм?/Кой и какъв искам да бъда?

Цел: Да се насърчи процесът на самоосъзнаване, развитие на чувството за идентичност и себеприемане, както и опознаване на другите, вкл. разликите и приликите с тях.

Продължителност: 40 минути, заедно с дискусията.

- Създаване на позитивна атмосфера, сътрудничество и сплотеност в групата- Групово табло/ Сърце на класа

Цел: Насърчаване на индивидуалната и груповата изява и кохезия чрез съпреживяване и сътрудничество.

Продължителност: около 40 минути заедно с дискусията.

- Емоционална саморефлексия и изразяване на емоциите- Емоциите ми сега/Моите желани емоции

Цел: Техниката има за цел развитието на емоционалното самопознание и рефлексията на собственото преживяване.

Продължителност: около 40 минути.

- Редуциране на гнева и снижаване на мотивацията за проява на агресивно поведение- Колаж на гнева/Видеоклип на гнева

Цел: Да даде възможност да се отработят гняв, яд, раздразнителност и други негативни емоции и преживявания с помощта на конструктивни средства за емоционално изразяване.

Продължителност: около 40 минути.

- Пластично изображение на гнева / Минута гняв е много

Цел: Учениците да се научат да разпознават и овладяват негативни/деструктивни емоции, свързани с агресията – раздразнение, гняв, подозрителност, завист, враждебност, омраза, отмъстителност, вина и опозиционните си нагласи, използвайки разума (генериране на конструктивни решения) или телата си (пантомимичен катарзис в безопасна среда).

Продължителност: около 40 минути.

ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложение 1

Формуляр за информирано съгласие

Долуподписаният
(трите имена на родителя)

се съгласявам детето ми
(трите имена на детето)

от клас, от (училище), гр.
да се включи в Програма за превенция/интервенция на агресията и насилието сред
учениците.

Предвижда се учениците да вземат участие в следните два етапа на Програмата:

1. Диагностичен етап;
2. Етап на превенция/интервенция (в зависимост от резултатите от диагностиката).

Диагностиката ще се осъществи посредством попълване на въпросник от учениците и включено наблюдение от изследователите по време на учебен час. Превенцията/интервенцията предвижда участие на учениците в упражнения и ролеви игри, които ще се проведат в сградата на училището. Всички предвидени в Програмата методи са съобразени с възрастта и етапа на обучение на учениците.

Дейностите, свързани с прилагане на Програмата, се извършват от преминал специализирано обучение и сертифициран психолог/педагогически съветник, или класен ръководител.

Предварително благодарим за Вашата отзивчивост и съдействие!

гр./с.

Дата:

Подпис на родителя:

Приложение 2

ПРОТОКОЛ

ЗА НАБЛЮДЕНИЕ НА АГРЕСИВНОТО ПОВЕДЕНИЕ СРЕД УЧЕНИЦИТЕ

Инструкция: Моля, отбележете с тикчета/плюсчета наблюдаваните поведения сред учениците в класа в рамките на учебни часове.

Клас..... Училище Град/Село

Наблюдаващ.....

Наблюдавани поведения	Брой ученици, за които е характерно поведението	Честота на проявление				
		Никога	Рядко	Понякога	Често	Много често
Агресия към съученици						
Нарочно дразнят съученик/съученици със заяждане, с подигравки и обиди (вербална агресия).						
Бутат, спъват, дърпат съученик/съученици (лека форма на физическа агресия към						
Удрят, ритат, хапят съученик/съученици (тежка форма на физическа агресия към субект).						
Нанасят побой над съученик/съученици с физически травми, рани, синини (много тежка форма на физическа агресия към субект).						
Разпространяват клюки, злословят или настройват някого срещу съученик/съученици (индиректна агресия).						
Вандалски прояви						
Тряска врати, прозорци, обръщат кошчета за боклук, чинове, замърсяват нарочно училищната среда и т.н. (лека форма физическа агресия към обект).						
Целенасочено рушат, чупят, палят или увреждат по друг начин училищно имущество (тежка форма на физическа агресия към обект)						
Агресия към учителя						
Нарочно дразнят учител/учители със заяждане, подигравки и обиди (вербална агресия).						

Бутат, спъват или дърпат учител/учители (лека форма на физическа агресия към субект).						
Удрят, ритат учител/учители (тежка форма на физическа агресия към субект).						
Нанасят побой над учител/учители с физически травми, рани, синини (много тежка форма на физическа агресия към субект).						
Разпространяват клюки, злословят или настройват някого срещу учител/учители (индиректна агресия).						

Приложение 3

Инструкция: Моля, напиши имената на трима съученици от твоя клас на празните редове под всеки въпрос. Изписвай целите лични/малки имена на твоите съученици (без кратки обръщения/прякори). Ако имаш съученици с еднакви лични/малки имена, изпиши и първата буква от фамилията им. Не се притеснявай. От теб не се иска да пишеш твоето име. Чети внимателно въпросите и инструкцията под тях.

1. С кого искаш да седиш на един чин?

(напиши имената на 3-ма съученици)

.....

2. С кого **не** искаш да седиш на един чин?

(напиши имената на 3-ма съученици)

.....

3. Кои съученици от твоя клас най-много обиждат други?

(напиши имената на 3-ма съученици)

.....

4. Кои съученици от твоя клас най-много говорят зад гърба на други?

(напиши имената на 3-ма съученици)

.....

5. Кои съученици от твоя клас хвърлят предмети, блъскат врати, замерят или бутат някого?

(напиши имената на 3-ма съученици)

.....

6. Кои съученици от твоя клас удрят или бият някого?

(напиши имената на 3-ма съученици)

.....

Демографски данни за ученика

Ти си:

(огради верния отговор)

1. Момче

2. Момиче

Ти си на години

Ти си от: клас

(напиши с цифра и буква твоя клас)

Училище:

Град/село:

Дата:.....

Приложение 4

Метод на незавършените изречения

Инструкция: Провежда се изследване на отношенията и поведението в училище. За нас са важни твоите искрени отговори. От теб не се иска да посочиш името си. Моля, отбележи какво мислиш за всеки един от въпросите по-долу. Няма правилни и грешни отговори.

Моля, завърши всяко от изреченията по-долу.

1. Струва ми се, че нашият клас е

.....

2. Радвам се, когато моите съученици

.....

3. В моите съученици най-много ме дразни

.....

4. В сравнение с другите класове, нашият клас е

.....

5. Много ми се иска моите съученици да

.....

6. Мечтая нашият клас да

.....

7. Като се срещна със съучениците си след ваканцията

.....

8. Повечето момчета в нашия клас

.....

9. Повечето момичета в нашия клас

.....

10. По време на учебен час нашият клас

.....

Въпросник за измерване на груповата сплотеност

Моля, отговори на въпросите по-долу за твоя клас, като избереш само един отговор на всеки въпрос.

1. Как би оценил(а) принадлежността си към класа?

- 1) Изобщо не се чувствам част от класа
- 2) По-скоро не се чувствам част от класа
- 3) По-скоро се чувствам част от класа
- 4) Напълно се чувствам част от класа

2. Би ли отишъл/отишла в друг клас, ако имаше такава възможност?

- 1) Много искам да отида в друг клас
- 2) По-скоро бих отишъл/отишла в друг клас
- 3) По-скоро бих останал(а) в моя клас
- 4) Много искам да остана в моя клас

3. Какви са взаимоотношенията между учениците в класа?

- 1) По-лоши, отколкото в другите класове
- 2) Същите, както в другите класове
- 3) По-добри, отколкото в другите класове

4. Какви са взаимоотношенията на учениците с класния ръководител?

- 1) По-лоши, отколкото в другите класове
- 2) Същите, както в другите класове
- 3) По-добри, отколкото в другите класове

5. Какво е отношението към ученето във вашия клас?

- 1) По-лошо, отколкото в другите класове
- 2) Същото, както в другите класове
- 3) По-добро, отколкото в другите класове

Въпросник за агресия на Бъс-Пери (модифицирана версия)

Моля, отговори на въпросите по-долу. Посочвай само по един отговор на всеки въпрос, като се водиш от следния начин на оценяване:

- 1 = напълно невярно
- 2 = до голяма степен невярно
- 3 = донякъде вярно, донякъде невярно
- 4 = до голяма степен вярно
- 5 = напълно вярно

Пример: Ако до голяма степен е вярно за теб, че когато си тъжен/тъжна, излизаш с приятели, трябва да отбележиш степен 4, както е посочено по-долу.

Когато се чувствам тъжен/тъжна, излизам с мои приятели.	1 2 3 <u>4</u> 5
---	------------------

1	Когато не съм съгласен с приятелите си, казвам им го право в очите.	1 2 3 4 5
2	Избухвам лесно, но ми минава бързо.	1 2 3 4 5
3	Мога да ударя някого, ако ме провокира.	1 2 3 4 5
4	Често не съм съгласен с другите.	1 2 3 4 5
5	Понякога чувствам, че животът е лош към мен.	1 2 3 4 5
6	Ако някой ме удари, аз му го връщам.	1 2 3 4 5
7	Струва ми се, че някои хора винаги имат по-добър шанс в живота.	1 2 3 4 5
8	Винаги влизам в спор, когато не са съгласни с мен.	1 2 3 4 5
9	Ако трябва да прибегна до насилие, за да защита правата си, ще го направя.	1 2 3 4 5
10	Приятелите ми твърдят, че споря често.	1 2 3 4 5
11	Понякога се гневя без причина.	1 2 3 4 5
12	Знам, че „приятели” говорят за мен зад гърба ми.	1 2 3 4 5
13	Случвало се е някой толкова да ме подразни, че да го ударя.	1 2 3 4 5
14	Трудно ми е да сдържам гнева си.	1 2 3 4 5
15	Понякога си мисля, че другите се смеят зад гърба ми.	1 2 3 4 5
16	Чудя се какво искат другите, когато са много добри с мен.	1 2 3 4 5

Социометрия на агресията в класа

Моля, напиши имената на трима съученици от твоя клас на празните редове под всеки въпрос. Изписвай целите лични/малки имена на твоите съученици (без кратки обръщения/прякори). Ако имаш съученици с еднакви лични/малки имена, изпиши и първата буква от фамилията им.

1. Кои съученици от твоя клас са ти най-приятни?

(посочи 3-ма съученици, като започнеш от този, който ти е най-приятен)

.....

2. Кои съученици от твоя клас са ти най-неприятни?

(посочи 3-ма съученици, като започнеш от този, който ти е най-неприятен)

.....

3. Кои съученици от твоя клас най-често обиждат или крещят в училище?

(посочи имената на 3-ма съученици, като започнеш от този, който най-често обижда или крещи в училище)

.....

4. Кои съученици от твоя клас най-често говорят зад гърба на други?

(посочи имената на 3-ма съученици, като започнеш от този, който най-често говори зад гърба на други)

.....

5. Кои съученици от твоя клас най-често хвърлят предмети, блъскат врати, замерят, бутат или удрят някого?

(посочи имената на 3-ма съученици, като започнеш от този, който най-често хвърля, блъска, замеря или удря)

.....

6. Кои съученици от твоя клас смяташ за най-агресивни?

(посочи имената на 3-ма съученици, като започнеш от най-агресивния)

.....

Въпросник за изследване на тормоза сред връстниците
(модифицирана версия)

Моля, прочети внимателно инструкцията към всеки въпрос по-долу за твоя клас и
огради с кръгче отговора/отговорите най-близки до мнението ти.

1. В твоя клас какво правят ученици, които тормозят други ученици?

(можеш да посочиш повече от един отговор)

- А) бутат, спъват, щипят
- Б) ритат, удрят, бият другите деца
- В) заплашват ги
- В) обиждат ги, псуват ги
- Г) подиграват им се, дразнят ги
- Е) говорят зад гърба им, разпространяват неверни неща, клюки
- З) настройват другите ученици срещу тях
- И) друго (посочи какво).....

2. Ако са те тормозили през тази учебна година, колко често?

(посочи само един отговор)

- А) всеки ден
- Б) няколко пъти седмично
- В) веднъж седмично
- Г) веднъж месечно
- Д) по-рядко от веднъж месечно
- Е) през тази учебна година не са ме тормозили

3. Ако си бил(а) обект на тормоз през тази учебна година, тези, които те тормозиха, бяха:

(посочи поне два отговора)

- А) от твоя клас
- Б) от други класове
- В) момчета
- Г) момичета
- Д) сами
- Е) няколко ученика
- Ж) през тази учебна година не са ме тормозили

4. Случвало ли ти се е да тормозиш друг ученик през тази учебна година?

(посочи само един отговор)

- А) всеки ден
- Б) няколко пъти седмично
- В) веднъж седмично
- Г) веднъж месечно
- Д) по-рядко от веднъж месечно
- Е) не се е случвало

5. Ако в твоя клас има ученици, които тормозят други колко са на брой?

(напиши число).....

6. Ако в твоя клас има ученици, които са тормозени от други колко са на брой?

(напиши число).....

Демографски данни за ученика

Ти си:

(огради верния отговор)

1. Момче
2. Момиче

Ти си на години

Ти си от: клас
(напиши с цифра и буква твоя клас)

Училище:

Град/село:

Дата:.....